

TOETSENOORLOG WIE LEVERT DE EINDTOETS VAN GROEP 8?

Lang was de groep 8-eindtoets van Cito uit Arnhem onaantastbaar. Maar steeds meer basisscholen kiezen voor de IEP-toets, van Culemborgse concurrent ICE. Wat doen ze daar anders? En: hoe denkt Cito de aanval af te slaan? „Een kind is meer dan een cijfer.”

Strijd om de eindtoets

Harm Graat

Culemborg/Arnhem

In de linkerhoek van de ring: de onbetwiste kampioen. Een instituut, een naam die met kroontjespen is gegrift in ons collectieve geheugen. Oerdegelijk, betrouwbaar. Een wandelend kwaliteitskeurmerk. Cito, wie is er niet groot mee geworden?

In de rechterhoek: de uitdager. Jonger, hipper. Zeker geen groentje, maar wel nieuw in deze bokstje van de eindtoets. Geloof dat het beter kan en beter moet. IEP, de toets van de toekomst?

Tikkeltje overdreven natuurlijk, om de strijd om de eindtoets te beschrijven als een nationaal titelgevecht bij het boksen. Maar een strijd is het wél. Op basis van voorlopige cijfers meldde de Algemene Onderwijsbond (AOB) onlangs dat dit jaar ongeveer 60 procent van alle groep 8-leerlingen de Centrale Eindtoets van Cito zal maken; twee jaar geleden was dat nog 86 procent.

De IEP-eindtoets van het Culemborgse Bureau ICE is juist aan een ongekende opmars bezig. Bogen in 2015 zo'n 7.000 leerlingen zich over het IEP-opgavenboekje; volgende maand zullen dat er 45.000 zijn, goed voor een marktaandeel van zo'n 25 procent. Ook nieuwkomer ROUTE8 van A VISION uit Apeldoorn blijkt een steeds serieuzer Cito-alternatief: in april beginnen zeker 3.500 leerlingen aan deze groep 8-eindtoets, een vervijfvoudiging ten opzichte van 2015.

Monopolist

„Cito was feitelijk een monopolist”, zegt AOB-woordvoerder Thijs den Otter. „Die positie is Cito kwijt, sinds de eindtoets in het schooljaar 2014-2015 verplicht is gesteld en er meerdere toetsaanbieders zijn toegelaten. Wij vinden het een goede zaak dat scholen een eindtoets kunnen kiezen die past bij hun onderwijsopvatting. We bespeuren bij een deel van onze leden een zekere Cito-moeheid.”

Cito legt veel druk op scholen, is een verwijt dat klinkt. Den Otter: „De Cito-toets duurt bijvoorbeeld drie dagdelen. Sommige scholen vinden dat te lang.”

Bureau ICE – slogan: ‘de nieuwe generatie toetsen en examens’ – volstaat met twee dagdelen ‘IEP’. Het opgavenboekje is overzichtelijk, de vragen gaan heel geleidelijk van makkelijk naar moeilijker, er zijn relatief veel open vragen (‘zodat een leerling écht kan laten zien wat hij kan’) en taal is geen struikelblok bij rekenvragen. Oftewel: ‘kale’ rekenopgaven.

„Zo meten we zuiverder wat een kind in zijn mars heeft”, zegt Bureau ICE-directeur Elizabeth Langeveld. „Ons doel is dat ook de minder gemotiveerde leerlingen denken: dit kan ik eigenlijk wel. De ervaring leert: ze haken niet af bij het maken van onze toets. We halen eruit wat erin zit.”

Het frisse IEP-boekje, de toegankelijke teksten en onderwerpen, ze werken stressverminderend, stelt Langeveld. „We krijgen vaak terug dat leerlingen helemaal niet

“Een onafhankelijke meetlat. Gelijke kansen voor ieder kind

— Anne-Marie Anthonissen, Cito

het gevoel hebben dat ze een eindtoets aan het maken zijn. Daar doen we het voor! Een ontspannen leerling laat beter zien wat hij kan.”

Een kind is zoveel méér dan een getal, benadrukt Langeveld. „We moeten niet doen alsof we met een cijfer kunnen uitdrukken wat het hele kind omvat. Dat geldt trouwens niet alleen voor het onderwijs, dit is ook in de zorg en in het bedrijfsleven aan de orde. We hebben met z'n allen de neiging om te veel waarde te hechten aan een cijfer, een score. Maar juist het verhaal achter dat cijfer is van waarde.”

Daarom combineert Bureau ICE de IEP-toets met de IEP Advieswijzer, waarmee ‘de gehele leerling in kaart wordt gebracht’. Door de leerkracht wel te verstaan. Middels uitgebreide vragenlijsten. „Het draait daarbij óók om de zachte vaardigheden zoals werkhouding en creatief vermogen. Juist die zijn zo bepalend voor het latere schoolsucces. Een kind is meer dan taal en rekenen.”

Die invalshoek verklaart mede het IEP-succes, denkt ze. „Scholen maken nu veel bewuster een keuze voor een eindtoets. Wat past bij onze leerlingen, wat past bij onze school? Scholen krijgen echt in beeld wat een kind wél kan.

Ook horen we terug dat ze blij zijn met hoe wij hen helpen hun resultaten te verbeteren.”

Is de paniek inmiddels toegeslagen bij het ooit zo machtige Cito in Arnhem? Je zou het denken. Maar Anne-Marie Anthonissen, clustermanager Centrale Eindtoets bij Cito, schudt overtuigend van ‘nee’. „We zijn niet verrast dat sommige scholen nu voor een andere aanbieder kiezen. Het was te voorzien. Als je een zak snoep uitdeelt met snoepjes van een verschillende kleur, zal niet iedereen voor rode snoepjes kiezen.”

Anthonissen wijst in de grote vergaderzaal in het imposante Cito-hoofdkwartier naar een portret van A.D. de Groot, Cito-oervader. „Zijn missie, begonnen in 1966, is nog altijd onze missie: zorgen dat kinderen, ongeacht hun afkomst en achtergrond, op een eerlijke manier worden getoetst. Zonder vooringenomenheid van de leerkracht. Een onafhankelijke meetlat. Gelijke kansen voor ieder kind. Dat zit in ons dna.”

Het besef zit ook verankerd in haarzelf, zegt ze. „Ik ben getrouwd met een Marokkaanse man. Mijn kinderen hebben een Marokkaanse achternaam. Zij moeten na acht jaar onderwijs op dezelfde manier behandeld worden als wanneer ze mijn achternaam hadden gehad.”

Cito, dat de Centrale Eindtoets maakt in opdracht van het aan de rijksoverheid gelieerde College voor Toetsen en Examens (CVTE), koestert haar waarden. Sleutelwoorden in het Cito-idioom: kwaliteit, betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid. Anthonissen: „Zeker 50 leerkrachten uit de praktijk helpen bij het samenstellen van de opgaven. Iedere opgave wordt uitgebreid getest. Meet hij wat hij zou moeten meten? Het duurt twee, drie jaar voordat een opgave in onze eindtoets wordt opgenomen. We werken op dit moment al aan de toets van 2020.”

Cito en CVTE zijn fier op hun ‘voorspellende waarde’. „In de tweede klas van het voortgezet

◀ Voorbeeld van een opdracht uit de Cito-toets.

Rekenen

1 deel + 7 delen = 200 ml

Opgave 6

Willeke maakt limonade met 1 deel siroop en 7 delen water. Ze maakt 2 glazen van elk 200 ml. Hoeveel ml water heeft ze nodig?

A 14 ml
B 50 ml
C 175 ml
D 350 ml

Opgave 8

$\frac{1}{8}$ deel van 4 =

A $\frac{1}{32}$ C 2
B $\frac{1}{2}$ D 32

Vertrektijden lijn 10

Uren	05	06	07	08	09	10	11
maandag v/m	35	05	04	06	06	05	05
vrijdag	50	20	16	16	16	15	15
		35	26	26	25	25	25
		50	36	36	35	35	35
		57	46	46	45	45	45
			56	56	55	55	55
zaterdag	04	04	04	04	05	05	05
	19	19	19	20	20	17	17
	34	34	34	35	35	27	27
	49	49	49	50	50	37	37
				58	58	57	57
zon- en feestdagen	15	00	00	05	05		
	30	15	17	20	20		
	45	30	34	35	35		
		38	50	50	50		
			45				

Wij maken 30384 potloden per dag

POTLODEN 1gros (144 stuks)

Waarom kiezen voor Cito?

Jan Knuiers, directeur van basisschool De Kolibrie in Winterswijk: „Wat ons betreft is de toets van Cito nog steeds de nummer 1. We zijn tevreden over de

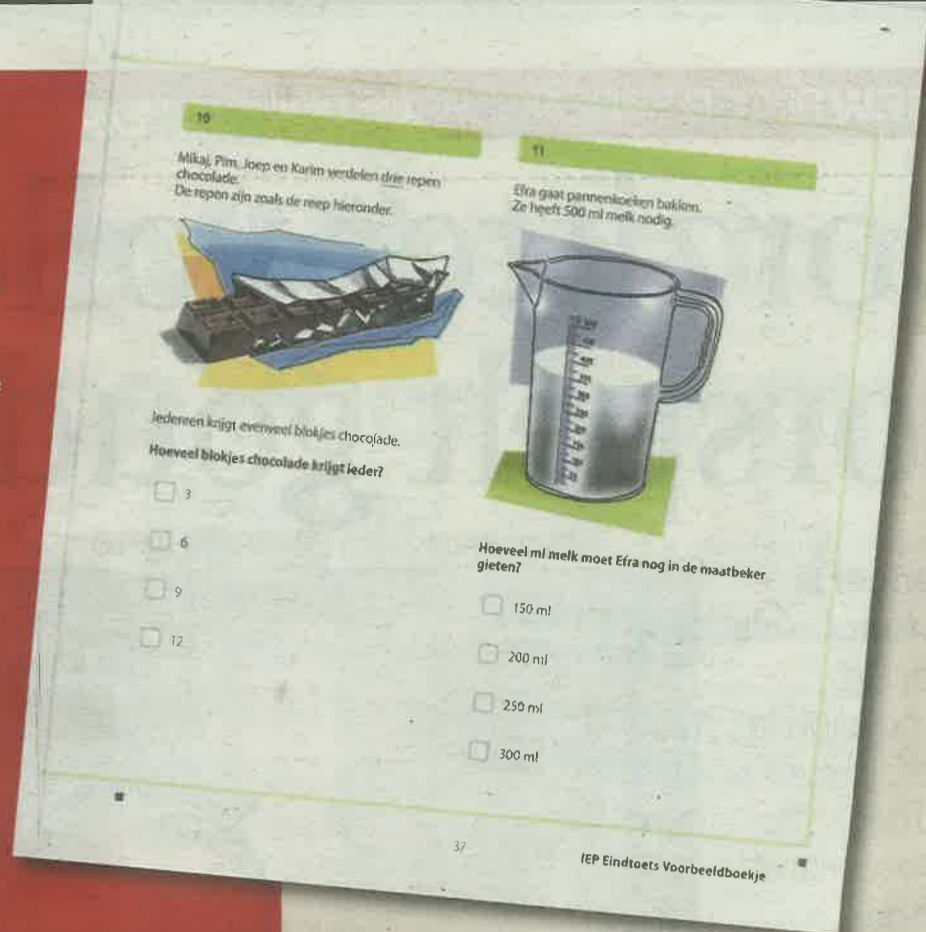
kwaliteit. De Cito-eindtoets is voor ons de beste manier om te meten of wij als school goed bezig zijn. We maken bij De Kolibrie ook gebruik van het leer-

lingvolgsysteem van Cito, dat door de jaren heen de prestaties meet. De Cito-eindtoets sluit daar mooi op aan. De resultaten komen in 99 van de 100 gevallen over-

een en corresponderen bijna altijd met de eigen observaties van onze leerkrachten. Nadelen? De Cito-toets duurt vrij lang, kost ons veel tijd.”

► Voorbeeld van een toets van IEP.

▼ Elizabeth Langeveld van IEP: „De ervaring leert: ze haken niet af bij het maken van onze toets.” FOTO RAPHAEL URENT

Waarom kiezen voor IEP?

Mieke Duvalois, directeur van basisschool De Nijenoord in Wageningen: „Wij deden nooit mee met de Cito-eindoets. We zagen geen meerwaarde. Wij vonden en vin-

den: na acht jaar een kind gevolgd te hebben, kunnen we zelf echt wel een gedegen schooladvies geven. Nu de eindtoets verplicht is, hebben we heel bewust geko-

zen voor de IEP-toets. Het materiaal ziet er heel goed uit, de opbouw, van makkelijk naar moeilijker, geeft kinderen zelfvertrouwen. Ze maken de IEP-toets met plezier.”

onderwijs blijkt dat onze conclusie over het gegeven schooladvies in 81 procent van de gevallen klopt. Dat betekent dat je goed meet. Jaar in jaar uit. Een kind moet ieder jaar dezelfde kans op een havo-advies hebben.”

Waar concurrent Bureau ICE zich graag presenteert als vernieuwend en ‘anders’, stellen ze bij Cito en het CvTE minstens zo innovatief bezig te zijn. Sterker nog: Cito heeft een nieuw toetswapen ontwikkeld. „Volgend jaar lanceren we onze digitale adaptieve eindtoets.”

Het is de beweging van papier naar digitaal. De toets past zich tijdens het invullen voortdurend aan (adaptief) aan het niveau van de leerling. Beantwoordt een kind een paar vragen fout, dan krijgt hij een makkelijkere opgave op het scherm. En andersom. Anthonissen: „Zo wordt de eindtoets voor elke leerling leuk en uitdagend. Een toets op maat.”

De nieuwe scholenfolder van het CvTE meldt met trots: ‘Met de digitale adaptieve centrale eindtoets laten uw leerlingen uit groep 8 echt zien wat ze kunnen.’

Het had in een IEP-folder kunnen staan.

En zeker in die van Route8, dat al met een adaptieve toets werkt.

Cruciale vraag: zijn de al die eindtoetsen van Cito/CvTE, ICE, A VISION en nog drie nieuwe aanbieders voldoende vergelijkbaar? Zijn ze even makkelijk of even moeilijk? Meten ze even nauwkeurig? Komt er eenzelfde eindscore uit?

Het antwoord: nee.

Dat schrijft staatssecretaris Sander Dekker in een recente brief aan de Tweede Kamer. Een analyse van de leerlingenscores van 2016

leert dat leerlingen die de IEP-toets maakten gemiddeld genomen iets hoger scoorden qua schooladvies. Cito zit precies in het midden, de ROUTE-8-leerlingen scoorden wat lager. Onwenselijk, vindt Dekker. Door het inbouwen van ‘ankeropgaven’ – toetsvragen die bij elke toets gelijk zijn en dus makkelijk vergeleken kunnen worden – moeten de onderlinge verschillen gaan verdwijnen.

ICE-directeur Langeveld: „Met name onze rekenscores zijn wat hoger, omdat taal in onze opgaven minder een rol speelt.”

Bij Cito zijn ze overtuigd van hún gelijk. Anthonissen: „Wij weten dat onze toetsen goed zijn. Simpelweg omdat we er al tientallen jaren onderzoek naar doen.”

Over één ding zijn de kempnen in de boksring het roerend eens: het is een goede zaak dat de eindtoets van groep 8 is verschoven van februari naar april. En daarmee ná het moment dat de juf of meester zijn schooladvies aan leerling en ouders heeft gegeven.

Anthonissen: „Sommige scholen in het voortgezet onderwijs waren de eindtoetssscore ten onrechte gaan gebruiken als een toelatingscriterium.”

Langeveld (ICE): „De eindtoets is weer wat hij moet zijn: een hele goede second opinion.”

Minder gemotiveerde leerlingen haken niet af bij het maken van onze toets

— Elizabeth Langeveld, ICE